

**POWIATOWY PROGRAM
PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY
W RODZINIE ORAZ OCHRONY OFIAR
PRZEMOCY W RODZINIE
W POWIECIE WOLSZTYŃSKIM
NA LATA 2016 – 2020**

Spis treści

Podstawa teoretyczna	1
1. Wstęp	1
2. Podstawa prawna działań mających na celu przeciwdziałanie przemocy w rodzinie	2
3. Charakterystyka zjawiska przemocy	2
3.1. Definicja rodziny	2
3.2. Definicja przemocy w rodzinie	3
3.3. Rodzaje przemocy	4
3.4. Skutki przemocy	8
I. Zadania podmiotów działających na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie	9
II. Diagnoza	11
1. Diagnoza zjawiska przemocy na terenie Powiatu Wolsztyńskiego	11
2. Diagnoza zasobów instytucjonalnych Powiatu Wolsztyńskiego	15
IV. Analiza SWOT	16
Program	17
I. Kierunki działań	17
II. Cele Programu	18
III. Beneficjenci Programu	18
IV. Realizatorzy Programu	18
V. Przewidywane efekty	19
VI. Harmonogram prac	19
VII. Zasady i źródła finansowania	21

Podstawa teoretyczna

1. Wstęp

Powiatowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2016 – 2020 realizuje zadanie własne powiatu na podstawie art. 6 ust. 3 pkt 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie. Ponadto Program ten jest zgodny z Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu Wolsztyńskiego na lata 2011 – 2016 uchwaloną przez Radę Powiatu Wolsztyńskiego w dniu 30 grudnia 2010 r.

Głównym założeniem niniejszego Programu jest współpraca pomiędzy instytucjami działającymi na rzecz osób dotkniętych przemocą w rodzinie. Jedynie wspólne i zintegrowane działania pozwolą skutecznie przeciwdziałać zjawisku przemocy. Powiatowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Powiecie Wolsztyńskim na lata 2016 – 2020 zawiera dokładną diagnozę zjawiska przemocy. Jej elementami składowymi były dane pozyskane od lokalnych instytucji działających na rzecz ofiar przemocy w rodzinie. Ponadto na potrzeby stworzenia niniejszego Programu dokonano analizy środowiska lokalnego pod względem jego mocnych oraz słabych stron, a także szans i zagrożeń pojawiających się w związku z omawianym zagadnieniem. Powstał również dokładny harmonogram działań, które pozwolą zrealizować cele zawarte w Programie.

Celem głównym Programu jest przeciwdziałanie przemocy w rodzinie oraz podniesienie efektywności ochrony ofiar przemocy w rodzinie. Jest on zgodny z założeniami Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014 – 2020. Na jego realizację składa się szereg celów szczegółowych, które dopiero rozpatrywane wspólnie dają obraz pełnego i skutecznego przeciwdziałania przemocy na terenie Powiatu Wolsztyńskiego.

Założenia Programu podbudowane są częścią teoretyczną, która zawiera eksplikacje pojęcia przemocy, jej rodzajów i skutków. Ponadto zawiera również odwołanie do przepisów prawa oraz charakterystykę zadań podmiotów działających na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Obszerna diagnoza problemu przemocy występującego na terenie Powiatu Wolsztyńskiego pozwoliła na wyróżnienie płaszczyzn, które wymagają działań ze strony instytucji pomocowych.

Powiatowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony ofiar Przemocy w Rodzinie w Powiecie Wolsztyńskim na lata 2016 – 2020 zakłada realizację interdyscyplinarnych działań skierowanych do ofiar oraz świadków przemocy w rodzinie. Pozostaje w związku z Programem Korekcyjno – edukacyjnym dla osób stosujących przemoc w rodzinie na lata 2016 – 2020, którego celem jest powstrzymanie sprawców od stosowania przemocy wobec osób bliskich i

zakończenie przemocy w rodzinie na terenie Powiatu Wolsztyńskiego. Oddziaływania wobec sprawców stanowią uzupełnienie niniejszego Programu.

2. Podstawa prawna działań mających na celu przeciwdziałanie przemocy w rodzinie

Powiatowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie oparty jest na założeniach ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz.U. z 2015 r. poz. 1390) oraz Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014 – 2020 (Uchwała Nr 76 Rady Ministrów z dnia 29 kwietnia 2014 r. M.P. Z 2014 r. poz. 445). Ponadto innymi aktami prawnymi, które regulują niniejszy Program są:

- Ustawa z dnia 15 lutego 1964 r. Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz.U. z 2015 r. poz. 583 ze zm.);
- Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks Postępowania Karnego (Dz.U. z 2025 r. poz. 396);
- Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. pomocy społecznej (Dz.U. z 2015 r. poz. 163);
- Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz.U. z 2015 r. poz. 1286);
- Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz.U. z 2015 r. poz. 875);
- Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (Dz.U. z 2015 r. poz. 355);
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 13 września 2011 r. w sprawie procedury „Niebieskie Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta” (Dz.U. z 2011 r. nr 209, poz. 1245);
- Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 31 marca 2011 r. w sprawie procedury postępowania przy wykonywaniu czynności odebrania dziecka z rodziny w razie bezpośredniego zagrożenia życia lub zdrowia dziecka w związku z przemocą w rodzinie (Dz.U. z 2011 r. nr 81, poz. 448 ze zm.).

3. Charakterystyka zjawiska przemocy

3.1. Definicja rodziny

Rodzina stanowi najbardziej podstawową grupę społeczną. Jest polem socjalizacji każdego człowieka. To w gronie osób najbliższych człowiek kształtuje swoją osobowość. Nie ma jednego obowiązującego modelu rodziny, który byłby adekwatny dla wszystkich. Wraz z globalnymi zmianami kulturowymi zmienia się każdy obszar życia ludzkiego, również prywatny. Związki międzyludzkie, które są podstawą budowy relacji również ewoluują na przestrzeni lat. To wszystko wpływa na zmianę środowiska rodzinnego.

Podstawowa definicja określa rodzinę jako grupę osób, którą łączą silne więzi oraz wspólnota

finansowa, formalna i terytorialna. Ponadto powszechna koncepcja rodziny zakłada, iż składa się ona z partnerów, częstokroć będących w związku małżeńskim, a także z ich dzieci, w tym również adoptowanych. Dodatkowo do tej grupy mogą zaliczać się inne osoby z najbliższego otoczenia. Do podstawowych funkcji, które powinna spełniać rodzina należy kreowanie przychylnych okoliczności rozwoju dla każdego jej członka oraz zapewnienie wszystkim bezpieczeństwa i opieki. Co więcej środowisko rodzinne ma za zadanie budować poczucie własnej wartości, sprawczości i zdolności radzenia sobie w momentach trudnych dla każdej osoby wchodzącej w skład tej grupy.¹

Ujęcie systemowe zakłada, iż podstawowym kryterium poprawnego funkcjonowania rodziny jest dopasowanie osób wchodzących w jej skład oraz ich integralność. System rodzinny powinien pomagać jednostkom wchodzącym w jego skład w rozwoju i zaspokajaniu osobistych potrzeb. Jednakże jednocześnie winien on wzbudzać poczucie identyfikacji i wspólnoty z rodziną. Najogólniejsze założenie wskazuje, iż w tym ujęciu rodzina rozpatrywana jest jako zbiór elementów, gdzie działanie jednego z nich bezpośrednio wpływa na pozostałe osoby w systemie. Wnioskować można zatem, że wszystkie elementy składowe systemu rodzinnego wzajemnie na siebie oddziałują.²

3.2. Definicja przemocy w rodzinie

Podstawową definicją przemocy, która jednocześnie stanowi fundament ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie jest traktowanie tego zjawiska jako świadomego działania, tudzież zaniechania, które występuje incydentalnie lub powtarza się, godzi w prawa albo dobra osobiste członków rodziny, rozumianych jako osoby najbliższe, zamieszkujące wspólnie lub prowadzące razem gospodarstwo domowe. Opisywane działania lub zaniechania mogą prowadzić do sytuacji niebezpiecznej, w szczególności dotyczącej narażenia zdrowia lub życia, godności, nietykalności cielesnej oraz wolności, również seksualnej. Ponadto mogą stanowić przyczynę problemów zdrowotnych, zarówno fizycznych, jak i psychicznych, a także przyczynić się do wystąpienia poczucia krzywdy moralnej i cierpienia u osób dotkniętych przemocą.³

Inną definicję zjawiska przemocy podaje K. Kmieciak-Baran i określa ją jako „takie wywieranie wpływu na ludzi, w którego wyniku ich aktualny poziom rozwoju somatycznego i duchowego jest mniejszy niż potencjalny poziom tego rozwoju.”⁴

Irena Pospiszył z kolei przemoc definiuje jako akt, który uwłacza wolności osoby lub wpływa na jej psychiczną bądź fizyczną krzywdę oraz jest niezgodny z jej wolą. Dodatkowo akt ten jest sprzeczny z powszechnie obowiązującymi normami relacji interpersonalnych.⁵

Istnieje kilka podziałów, które klasyfikują różne formy przemocy w rodzinie. Pierwszy

¹I. Janicka, H. Liberska (red.), *Psychologia rodziny*, Warszawa 2014, s. 25-26.

²Tamże, s. 26-27.

³Ustawa z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, (Dz.U. Nr 180, poz. 1493 z późn. zm.)

⁴K. Kmieciak-Baran, *Przemoc wobec dzieci i młodzieży w perspektywie transformacji*, [w:] B. Szluz (red.), *Przemoc: Konteksty społeczno-kulturowe. Tom I. Społeczne i psychologiczne aspekty zjawiska*, Rzeszów 2007, s. 102-103.

⁵I. Pospiszył, *Przemoc w rodzinie*, Warszawa 1994, s. 10, 14.

z nich dotyczy podziału na przemoc czynną oraz skierowaną w stosunku do osób zależnych. Przemoc czynna zawiera w sobie zachowania cechujące się agresją fizyczną, psychiczną oraz na tle seksualnym. Z kolei przemoc wobec osób zależnych, czyli dzieci, osób niepełnosprawnych oraz przewlekle chorych, oznacza celowe działanie zmierzające do braku zaspokojenia ich najważniejszych potrzeb. Kolejny podział wynika z warunku celu. Oznacza to, iż wyróżnia się przemoc instrumentalną, czyli taką która stanowi sposób do osiągnięcia własnego zamiaru oraz przemoc, która z założenia jest celem działania.⁶

Emocjonalny wymiar przemocy różnicuje ją na gorącą i chłodną. Źródła pierwszej należy upatrywać w dużej gwałtowności, którą cechuje się sprawca przemocy. Doprowadza ona do napadów furii, która z kolei charakteryzuje się eksplozją gniewu i wściekłości. Następuje w skutek eskalacji emocji, nad którymi na danym etapie nie da się zapanować. Najczęściej współwystępuje z chęcią uczynienia szkody lub spowodowania cierpienia. Napady furii są przyczyną powstania zachowań agresywnych. Powodów wystąpienia przemocy gorącej można upatrywać w skumulowaniu negatywnych uczuć, w wyniku czego dochodzi do frustracji. Ponadto przyczyną może być niezaspokojenie potrzeb lub powstrzymanie realizacji pewnych celów. Ten rodzaj przemocy rodzi się także w konsekwencji wystąpienia stresu, kiedy reakcja na niego nie została zahamowana i w sposób bezpośredni odbija się na wspólnie zamieszkujących osobach. W przypadku tego rodzaju przemocy sprawca częstokroć posiada przeświadczenie, że jego zachowanie pozostanie bez konsekwencji oraz, że ofiara nie potrafi sama się obronić. Owa słabość ofiary spowodowana jest fizyczną dominacją sprawcy oraz sytuacją, podczas której jego przewaga powstaje. Drugim omawianym wariantem jest przemoc chłodna. Występuje złudzenie, iż jest to forma spokojniejsza, ponieważ sprawca panuje nad swoimi przeżyciami i powstrzymuje je. Ten wariant „bywa narzędziem oddziaływania zmierzającego do wzniosłych celów, które uzasadniają bolesne dla bliskiej osoby środki.”⁷ Przemoc w tym wypadku polega na wykonywaniu wymyślonego przez sprawcę planu, który znajduje korzenie nie tylko w jego umyśle, ale także w normach społecznych i kulturowych. Jest on skłonny przekroczyć osobiste granice osób mu najbliższych, aby osiągnąć zamierzony cel. Jednocześnie posiada wyjaśnienie swoich czynów i planów, mimo że jest świadomy, iż powodują one cierpienie członków jego rodziny.⁸

3.3. Rodzaje przemocy

Przemoc fizyczna jest jedną z najczęściej występujących form przemocy. Charakteryzuje się użyciem siły w wyniku którego może dojść do: zranienia, stłuczenia, skaleczenia, złamania, oparzenia lub uszkodzenia narządów wewnętrznych. Ponadto przejawia się również poprzez czyny

⁶K. Stanek, *Praca socjalna z osobą lub rodziną z problemem przemocy*, Warszawa 2014, s. 24.

⁷Tamże, s. 25

⁸J. Mellibruda, *Przeciwdziałanie przemocy domowej*, [w:] Tamże, s. 24-25.

zmierzające do głodzenia, nieadekwatnego żywienia, czy podawania pokarmu dziecku z wykorzystaniem siły.⁹

Inna definicja przemocy fizycznej sformułowana przez W. Kołakowską wskazuje, iż jest to „użycie siły, którego rezultatem są nieprzypadkowe zranienia, często w miejscach zakrytych ubraniami.”¹⁰ Dodatkowo charakteryzuje ona sprawców przemocy jako osoby, które nie potrafią zapanować nad własnymi odruchami, a także uważa, że zachowania agresywne są wynikiem naśladownictwa tego, co dzieło się w ich domach rodzinnych. Podkreśla, że następuje pewne odwzorowanie reakcji na emocje i trudności, które wykraczają poza zasoby radzenia sobie jednostki z stresem. W wyniku tego dochodzi do eskalacji problemu i użycia siły, a co za tym idzie rozładowania powstałego napięcia.¹¹

Klasyfikację przemocy fizycznej wprowadziła I. Pospiszyl podkreślając, że są to różnorodne formy działań mogące mieć charakter czynny lub bierny. Omawiając pierwszą z form autorka wyznaczyła bicie jako podstawowy przejaw zachowań agresywnych. Wymieniła takie działania jak: klapsy, policzkowanie, bicie pięścią, bądź jakimś przedmiotem, bicie bez opamiętania, kopanie, oparzenia, czy okaleczenia, przymuszanie do wykonywania poniżających usług, a także próbowanie i wykonanie zabójstwa. Przemoc bierna z kolei charakteryzuje się nadawaniem zakazów, które odnoszą się do wielu aspektów życia. Przykładem mogą być restrykcje dotyczące ograniczenia swobody wypowiedzi, czy chodzenia oraz opuszczania miejsca zamieszkania, a także dotyczące zaspokajania potrzeb fizjologicznych.¹²

Przemoc psychiczna stanowi kolejną omawianą formę, która opiera się na złym traktowaniu drugiego człowieka. Charakteryzuje się ona stwierdzeniami, czynnościami i postępowaniem, które w konsekwencji prowadzą do utraty godności oraz zniweczenia poczucia własnej wartości. Osoby, wobec których stosowana jest przemoc psychiczna podlegają upodleniu, znieważeniu, są zastraszane, obrażane oraz prowokuje się u nich rosnące poczucie odpowiedzialności za zaistniałą sytuację. Dodatkowo cechą typową dla tej formy przemocy są wygórowane wymagania stawiane przed ofiarami, które są nieadekwatne do ich zasobów i możliwości. To powoduje nadmierną kontrolę i wymuszanie dokładnych sprawozdań z czasu wolnego. Taka forma przemocy wzbudza uczucie lęku i niebezpieczeństwa.¹³

J. Mellibruda określił teorię, która opiera się na trzech rozumieniach przemocy psychicznej. Pierwsze z nich posiłkuje się stwierdzeniem, iż sprawca ma całkowity nadzór nad ofiarą. Drugie zakłada, że sposobem dręczenia jest psychologiczne wpływanie na pokrzywdzonego. Ostatnie

⁹B. Szluz (red.), *Przemoc: Konteksty społeczno-kulturowe. Tom I...*, cyt. wyd., s. 104.

¹⁰Tamże, s. 103.

¹¹Tamże, s. 103-104.

¹²I. Pospiszyl, *Przemoc...*, cyt. wyd., s. 94.

¹³Z. Brańka, M. Szymański (red.), *Agresja i przemoc we współczesnym świecie. Tom II. Agresja i przemoc w instytucjach wychowawczych*, Kraków 1998, s. 380-381.

znaczenie określa skutek przemocy, którym są defekty powstałe w psychice ofiary.¹⁴ Ten sam autor zauważa podobieństwo skrajnej formy przemocy psychicznej do metod ucisku i dyktatu, które stosowane są w ustroju totalitarnym w stosunku do więźniów politycznych i jeńców wojennych. „Podobieństwa odnoszą się do izolacji społecznej, poniżania i degradacji, siły, doprowadzaniu do bezradności i wyczerpania, sporadycznych i nieprzewidywalnych objawach pobłażliwości i aprobaty dla przetrzymywanych, ośmieszaniu ich i kwestionowaniu racjonalności myślenia. Celem tego systemu jest uzyskanie pełnej kontroli nad psychiką i postępowaniem w stosunku do ofiary oraz zawładnięcie jego umysłem tak, by z przekonaniem przyjął ideologię prześladowcy.”¹⁵

Ten rodzaj przemocy charakteryzuje się pewnym modelem zachowań, które mają prowadzić do sukcesywnego redukcji samooceny ofiary i przejęcia nad nią nadzoru, a w konsekwencji do nieograniczonego kierowania jej osobą i życiem. Przykłady zachowań noszących znamiona przemocy psychicznej to: „wyśmiewanie poglądów, religii, pochodzenia, narzucanie własnych poglądów, stała krytyka, kontrolowanie i ograniczanie kontaktów z innymi osobami, domaganie się bezwzględności posłuszeństwa, degradacja werbalna, poniżanie, upokarzanie, zawstydzanie, stosowanie gróźb, [...] wywoływanie negatywnych emocji (strach, obawa, poczucie niesprawiedliwości, poczucie braku miłości, bunt, chęć zemsty), [...] rygorizm i nadmierna surowość, [...] wielorakie nakazy i zakazy, [...] częste moralizowanie.”¹⁶

Trzecim rodzajem przemocy stosowanej w rodzinach jest przemoc seksualna. Dotyczy ona wywierania nacisku na drugą osobę, aby doprowadzić do współżycia seksualnego, w tym także sadystycznego, niedopuszczalnych pieszczot, obserwowania stosunków płciowych, pornografii oraz ekshibicjonizmu itp. Przemoc seksualna częstokroć utożsamiana jest z wykorzystywaniem dzieci przez dorosłych w celu zaspokojenia potrzeb seksualnych. Cechą charakterystyczną takich aktów przemocy jest wykorzystywanie siły, dla osiągnięcia własnej przyjemności.¹⁷

Inna obowiązująca definicja przemocy seksualnej obrazuje ją jako każde działanie, które zmierza do obniżenia samooceny ofiary, utraty poczucie sprawczości nad własnym życiem, zachwiania bezpieczeństwa oraz wywołuje strach.¹⁸ Ponadto K. Marzec-Holka wymienia zachowania, które stanowią formy przemocy seksualnej, są to: gwałt, kazirodztwo, ekshibicjonizm oraz wywieranie nacisku, aby ofiara prostytuowała się.¹⁹

J. Mellibruda z kolei utożsamia przemoc z określeniem krzywdzenia seksualnego, które rozgranicza na dwa rodzaje oddziaływań. Pierwszym z nich jest napastowanie bezpośrednie, czyli

¹⁴J. Mellibruda, *Przeciwdziałanie przemocy domowej*, [w:] K. Stanek, *Praca socjalna z osobą...*, cyt. wyd., s. 28.

¹⁵Tamże, s. 28

¹⁶M. Sajkowska, *Jak organizować lokalny system pomocy dzieciom krzywdzonym*, [w:] B. Szluz, *Przemoc: Konteksty społeczno-kulturowe...*, cyt. wyd., s. 104-105.

¹⁷Tamże, s. 104-105.

¹⁸J. Różyńska, *Przemoc wobec kobiet w rodzinie. Niezbędnik pracownika socjalnego*, [w:] K. Stanek, *Praca socjalna z osobą...*, cyt. wyd., s. 29.

¹⁹K. Marzec-Holka, *Nie będziesz bił dziecka swego! Studium z zakresu profilaktyki społecznej*, [w:] K. Stanek, *Praca socjalna z osobą...*, cyt. wyd., s. 29.

dotyk oraz uczestnictwo w aktach o charakterze seksualnym. Drugim rodzajem jest deprywacja, która oznacza przedstawianie, upublicznianie oraz niewystarczająca ochrona dzieci przed pornografią oraz obcowaniem płciowym.²⁰

Przemoc ekonomiczna jest ostatnią formą przemocy, która charakteryzuje się zamiarem „uzależnienia finansowego od sprawcy poprzez kontrolowanie wydatków, odbieranie zarobionych pieniędzy, czy uniemożliwienie podjęcia pracy zarobkowej.”²¹ Ponadto dotyczy również sytuacji takich jak: „pozbawianie pożywienia, pieniędzy, [...] niszczenie rzeczy osobistych, odmawianie pieniędzy na podstawowe wydatki związane z funkcjonowaniem domu i rodziny, uniemożliwienie uzyskania informacji o stanie finansów rodzinnych, zmuszanie do ciągłego zaciągania kredytów i pożyczek, [...] zabieranie pieniędzy (pensji) przez męża i przeznaczanie na jego potrzeby.”²²

W rezultacie stosowania wyżej wymienionych praktyk ofiara traci całą swoją finansową niezależność, staje się w pełni podległa agresorowi. Prezentuje przez to pozycję prośby, gdzie musi pytać sprawcy o każdy najdrobniejszy wydatek i rozliczać się z niego. Taka sprawozdawczość z kolei przyczynia się do powstania stanu ciągłego zakłamania, kiedy ofiara zmuszona jest do mówienia tego, co sprawca chce usłyszeć.

Zaniedbywanie stanowi odrębną formę przemocy, która różni się przynajmniej w dwóch aspektach od omawianych powyżej rodzajów przemocy. Pierwszy aspekt określa zaniechanie jako podstawowy element tego zjawiska. Oznacza to brak wystąpienia działania o charakterze pozytywnym, podczas gdy wszystkie inne rodzaje przemocy wiążą się z działaniem negatywnym. Drugi aspekt zwraca uwagę na winę sprawcy. Wcześniej omawiane formy przemocy zakładały świadomą winę agresora. W przypadku zaniedbywania bierze się pod uwagę możliwość częściowej niewinności sprawcy. Działanie bowiem może być zarówno wynikiem wyboru, jak i implikacją niemożności wyboru.²³

Reasumując zaniedbywanie stanowi „niezapewnienie lub uniemożliwienie zaspokojenia potrzeb jednostce zależnej, jest zjawiskiem obejmującym bardzo szeroką skalę zachowań. Może dotyczyć zarówno działań nieświadomych, jak i świadomej niemożności działania, może wynikać z nadmiernego liberalizmu, na przykład będącego skutkiem niekompetencji, jak i po prostu z braku zainteresowania.”²⁴

Powstało wiele klasyfikacji zjawiska zaniedbywania. Pierwsza z nich opiera się na uwarunkowaniu tego jaki skutek niesie za sobą zachowanie sprawcy. Na tej podstawie zatem wyróżniamy zaniedbywanie fizyczne oraz emocjonalne inaczej nazywane psychicznym. Dodatkowo w tej typologii wyróżnia się również zaniedbywanie dotyczące sfery kształcenia, ekonomicznej,

²⁰J. Mellibruda, *Przeciwdziałanie przemocy domowej*, [w:] K. Stanek, *Praca socjalna z osobą...*, cyt. wyd., s. 29.

²¹Tamże, s. 28.

²²B. Szluz, *Przemoc: Konteksty społeczno-kulturowe...*, cyt. wyd., s. 106.

²³I. Pospiszyl, *Przemoc...*, cyt. wyd., s. 114.

²⁴Tamże, s. 114.

pedagogicznej oraz upośledzenie rozwoju fizycznego mimo nie wystąpienia organicznych powodów ku temu. Druga zastosowana gradacja jako wskaźnik wyznacza dynamikę działań sprawcy. W związku z tym zaniechywanie pasywne jako pierwsza forma polega na nie podjęciu określonych aktywności, odstąpieniu od nich. Natomiast zaniechywanie aktywne określa cały szereg działań, które mają destrukcyjny wpływ na ofiarę.²⁵

Należy wspomnieć o elemencie różnicującym zaniechywanie od przemocy fizycznej tudzież psychicznej. Sposób zachowania się sprawcy w wymienionych formach przemocy jest podobny, jednakże różnica polega na podwalinie jego pobudek. Najistotniejsza różnica polega na tym, iż zamieram agresora nie jest świadome sprawienie bólu ofierze. Niekiedy dochodzi do takiej sytuacji w sposób nieświadomy. Jednakże w tym przypadku nie ma jasnej i klarownej granicy oddzielającej zaniechywanie od innych rodzajów przemocy. Rozgraniczenie to jest elastyczne, bowiem ciężko jest analizować nieświadome pobudki agresorów.²⁶

3.4. Skutki przemocy

Doświadczanie przemocy oraz obserwowanie tego zjawiska niesie za sobą ogromne konsekwencje zarówno indywidualnie dla jednostki, jak i dla całej grupy społecznej, którą stanowi rodzina. Skutki tego zjawiska możemy rozpatrywać w wielu wymiarach. Pierwszymi, najbardziej widocznymi dla oka następstwami doświadczania zachowań agresywnych są uszkodzenia ciała. Wszelkie zasinienia, obrzęki, rany, ślady związane z duszeniem, krępowaniem, ślady po oparzeniach, blizny mogą być widocznym dowodem stosowania przemocy wobec danej osoby. Również złamania kości, zwichnięcie, skręcenia mogą świadczyć o występującej w domu agresji. W takiej sytuacji widocznym następstwem mogą być także problemy z poruszaniem się. Ofiara przemocy w rodzinie może wykazywać trudności z siadaniem lub chodzeniem.²⁷

Rezultatów stosowania przemocy można dopatrywać się również w sferze psychicznej. Dotyczą one braku relacji na ból, który jest wynikiem długoterminowego stosowania przemocy. Ponadto u osób dotkniętych przemocą w rodzinie pojawiają się relacje regresywne, takie jak utrata kontroli nad potrzebami fizjologicznymi u dzieci, które ukończyły 4 rok życia. Występują również relacje kompulsywne, np. obgryzanie paznokci, ssanie palca, masturbacja, obżarstwo itp. Zmienia się również percepcja ofiary. Staje się ona bardziej ospała, towarzyszy jej apatia, pojawiają się problemy z skupieniem uwagi. Występuje duże rozchwianie emocjonalne oraz nerwowość. Brak jest skoordynowanych, spójnych działań jednostki, które w sposób zorganizowany pomogłyby jej wyjść z kryzysu.²⁸

Pozostaje także społeczny obszar funkcjonowania osób dotkniętych przemocą w rodzinie.

²⁵Tamże, s. 116.

²⁶Tamże, s. 116.

²⁷K. Stanek, *Praca socjalna...*, cyt. wyd., s. 27.

²⁸Tamże, s. 27

Agresor często próbuje w konsekwencji swoich działań odizolować swoją ofiarę od otoczenia społecznego. Polega to na redukowaniu jej kontaktów oraz sprawowaniu pełnej kontroli nad nimi. Zachowania te dotyczą zarówno relacji z rodziną, jak i przyjaciółmi oraz osobami zamieszkującymi w sąsiedztwie. Działania sprawcy polegają na obrażaniu osób trzecich w towarzystwie ofiary, lub wszczynaniu z nią kłótni w ich obecności, co powoduje wstyd u osoby dotkniętej przemocą. Konsekwencją tego jest pogłębiające się poczucie bólu, bezsilności i izolacji ofiary oraz powiększenie władzy sprawcy nad jej życiem.²⁹

I I. Zadania podmiotów działających na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie

Pracownicy socjalni zatrudnieni w jednostkach organizacyjnych pomocy społecznej w ramach swoich kompetencji mają obowiązek podjęcia pracy z rodziną, w której wystąpił problem przemocy. Do ich zadań należy:

- sporządzenie diagnozy potrzeb i oczekiwań ofiary przemoc oraz zbadanie jej aktualnej sytuacji;
- informowanie ofiary o możliwości skorzystania z poradnictwa specjalistycznego (np. psychologicznego, prawnego, socjalnego, czy pedagogicznego) oraz o placówkach, które świadczą pomoc dla osób podejrzanych, że są dotknięte przemocą w rodzinie;
- zawiadamianie rodziny o dostępnych formach wsparcia dla dzieci dotkniętych przemocą w rodzinie;
- instruowanie rodzin o sposobach dalszego postępowania w celu polepszenia sytuacji ofiary przemocy;
- jeśli występuje konieczność związana z złym stanem zdrowia osoby dotkniętej przemocą w rodzinie mają obowiązek zapewnienia bezzwłocznego dostępu do świadczeń medycznych;
- zagwarantowanie ofiarom przemocy, w przypadku wystąpienia takiej potrzeby, pobytu w całodobowej placówce świadczącej pomoc, w tym w szczególności w specjalistycznym ośrodku wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie;
- przeprowadzenie rozmowy z osobą, wobec której istnieje podejrzenie, że stosuje przemoc w rodzinie na temat konsekwencji ich zachowania oraz możliwości poddania się terapii bądź leczeniu, a także udziału w programie korekcyjno – edukacyjnym dla osób stosujących przemoc w rodzinie.³⁰

²⁹Tamże, s. 28.

³⁰Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 13 września 2011 r. w sprawie procedury „Niebieskie Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta” (Dz.U. 2011 nr 209 poz. 1245), § 11.

Przedstawiciele gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych mają podobny zakres kompetencji, jak pracownicy socjalni. Różnicę stanowi fakt, iż nie zapewniają oni ofiarom przemocy schronienia, a także odstępu do pomocy medycznej.³¹ Funkcjonariusze Policji są kolejnymi osobami, które wchodzi w skład Zespołów Interdyscyplinarnych działających na rzecz osób dotkniętych przemocą w rodzinie. W zakresie swoich obowiązków mają oni za zadanie:

- udzielenie ofierze przemocy koniecznej pomocy, w tym także pierwszej pomocy przedmedycznej;
- jeśli występuje konieczność związana z złym stanem zdrowia osoby dotkniętej przemocą w rodzinie mają obowiązek zapewnienia bezzwłocznego dostępu do świadczeń medycznych;
- zapewnić bezpieczeństwo zdrowia, życia oraz mienia osób będących ofiarami przemocy, w tym również poprzez użycie środków przymusu bezpośredniego oraz zatrzymanie osoby podejrzanej o stosowanie przemocy;
- przeprowadzić z ofiarą przemocy rozmowę dotyczącą odpowiedzialności karnej za znęcanie się nad osobami najbliższymi w świetle art. 207 kodeksu karnego oraz pouczyć osobę podejrzaną o stosowanie przemocy o zachowaniu zasad współżycia społecznego i przestrzeganiu prawa;
- jeśli wystąpi taka konieczność zabezpieczając ślady i dowody przestępstwa na miejscu zdarzenia;
- stale monitorować sytuację rodziny w celu zapobieżenia wystąpienia ponownych sytuacji przemocy oraz ochrony osoby, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie.³²

Kolejną grupą zawodową, która ma swój udział z procedurze „Niebieskiej Karty” są przedstawiciele ochrony zdrowia. Ich rola polega na informowaniu ofiary przemocy o formach oferowanego dla niej wsparcia, a także o możliwości sporządzenia zaświadczenia lekarskiego. Dokument ten uzyskuje się bezpłatnie. Ustala on charakter oraz powód odniesionych obrażeń ciała.³³

Również pracownicy oświaty mają szeroki zakres możliwości oddziaływać na rodziny dotknięte przemocą domową. W znacznej części pokrywają się one z kompetencjami pracowników socjalnych. Tak jak oni mają za zadanie informować o wszelkich możliwościach uzyskania poradnictwa specjalistycznego, a także wzmacniać rodzinę w przekonaniu, że istnieją narzędzia, które poprawią ich sytuację rodzinną. Ponadto rola pracowników oświatowych polega na:

³¹Tamże, § 12.

³²Tamże, § 13.

³³Tamże, § 14.

- diagnozowaniu oczekiwań, potrzeb oraz aktualnej sytuacji bytowej ofiar przemocy, z szczególnym uwzględnieniem dzieci;
- kontakcie z rodzicami, opiekunami prawnymi lub innymi osobami najbliższymi, które sprawują opiekę nad dzieckiem będącym ofiarą przemocy i przedstawianie im ofert wsparcia instytucji działających na rzecz osób potrzebujących.

I II. Diagnoza

1. Diagnoza zjawiska przemocy na terenie Powiatu Wolsztyńskiego

Powiat Wolsztyński znajduje się w południowo-zachodnim fragmencie Województwa Wielkopolskiego. Od strony zachodniej łączy się z granicą Województwa Lubuskiego. W skład powiatu wchodzi trzy gminy: Wolsztyn, Przemęt i Siedlec. Do opracowania diagnozy dotyczącej skali zjawiska przemocy Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Wolsztynie skorzystało z informacji uzyskanych od następujących instytucji znajdujących się na terenie powiatu:

- Sąd Rejonowy w Wolsztynie II Wydział Karny;
- Zespół Kuratorskiej Służby Sądowej w Wolsztynie;
- Prokuratura Rejonowa w Wolsztynie;
- Ośrodki Pomocy Społecznej w Wolsztynie i Siedlcu;
- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Przemęcie;
- Gminne Komisje Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Wolsztynie, Przemęcie oraz Siedlcu;
- Punkt Konsultacyjny dla Ofiar Przemocy działający przy Ośrodku Pomocy Społecznej w Wolsztynie.

W Ośrodkach Pomocy Społecznej na terenie Powiatu Wolsztyńskiego działają Zespoły Interdyscyplinarne, które zajmują się pomocą rodzinom, w których występuje problem przemocy. Do ich zadań należy powoływanie grup roboczych, które tworzą plany pomocy skierowane do poszczególnych rodzin borykające się z tym problemem. W związku z powyższym to od tych instytucji pozyskaliśmy dane ile osób zostało dotkniętych przemocą w rodzinie i objętych procedurą „Niebieskiej Karty”.

Tabela 1: Liczba osób dotkniętych przemocą w rodzinie w latach 2012 - 2014 w Powiecie Wolsztyńskim

	2012	2013	2014
Gmina Wolsztyn	19	14	8
Gmina Siedlec	2	10	10
Gmina Przemęt	7	3	25
Razem:	28	27	43

źródło: dane uzyskane z OPS Wolsztyn, OPS Siedlec i GOPS Przemęt

Z powyższych danych można wnioskować, iż jedynie na terenie gminy Przemęt zjawisko przemocy ma tendencję wzrostową. Zarówno w gminie Wolsztyn, jak i w gminie Siedlec problem ten dotyka coraz mniejszej liczby osób.

Tabela 2: Struktura wiekowa osób dotkniętych przemocą w rodzinie w latach 2012 - 2014

Przedział wiekowy	Gmina Wolsztyn			Gmina Siedlec			Gmina Przemęt		
	2012	2013	2014	2012	2013	2014	2012	2013	2014
Dzieci 0 – 18 lat	0	3	5	1	3	0	2	1	3
19 – 30 lat	0	0	1	1	0	2	1	0	6
31 – 40 lat	1	1	1	5	6	3	3	1	0
41 – 50 lat	0	1	1	7	2	1	0	0	7
51 – 60 lat	1	2	1	5	0	1	0	0	5
Powyżej 60 lat	0	3	1	0	3	1	1	1	4
Razem:	2	10	10	19	14	8	7	3	25

źródło: dane uzyskane z OPS Wolsztyn, OPS Siedlec i GOPS Przemęt

Dokonując eksplikacji powyższych danych można zauważyć, iż nie ma wyraźnego wskazania na jedną grupę wiekową, która najczęściej dotknięta jest przemocą domową. W gminie Wolsztyn jedynie w 2014 roku wyraźna tendencja pojawiła się wśród osób w wieku do 18 lat. W 2013 roku z kolei ta sama liczba osób z grupy wiekowej do 18 lat oraz powyżej 60 spotkała się z przemocą w rodzinie. Na terenie gminy Siedlec w 2012 roku najwięcej osób w wieku 41 – 50 lat doświadczyło przemocy. W 2014 oraz 2015 roku wskaźnik ten najwyższy był dla przedziału wiekowego 31 – 40 lat. Ta sama grupa wiekowa doświadczała najczęściej przemocy w gminie Przemęt w roku 2012. Z kolei w 2014 roku osoby nieco starsze w przedziale 41 – 50 lat najczęściej dotknięte były omawianym zjawiskiem.

Tabela 3: Miejsce zamieszkania osób dotkniętych przemocą w rodzinie w latach 2012 - 2014

Miejsce zamieszkania	Gmina Wolsztyn			Gmina Siedlec			Gmina Przemęt		
	2012	2013	2014	2012	2013	2014	2012	2013	2014
Miasto	12	8	5	0	0	0	0	0	0
Wieś	7	6	3	2	10	10	7	3	25
Razem:	19	14	8	2	10	10	7	3	25

źródło: dane uzyskane z OPS Wolsztyn, OPS Siedlec i GOPS Przemęt

Na podstawie analizy powyższej tabeli stwierdzić można, iż każdorazowo w gminie Wolsztyn osobami dotkniętymi przemocą częściej byli mieszkańcy miast. Inaczej sytuacja wygląda wśród zamieszkujących gminę Siedlec oraz Przemęt. W związku z tym, iż są to gminy wiejskie wszystkie przypadki przemocy dotyczyły mieszkańców wsi.

Tabela 4: Liczba osób korzystających ze wsparcia Punktu Konsultacyjnego dla Ofiar Przemocy

2012	2013	2014
79	81	79

źródło: dane uzyskane z Punktu Konsultacyjnego dla Ofiar Przemocy w Wolsztynie

Punkt Konsultacyjny dla Ofiar Przemocy prowadzi swoją działalność przy Ośrodku Pomocy Społecznej w Wolsztynie. Źródłem finansowania dla niego są fundusze Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. Funkcjonowanie tego Punktu opiera się na udzielaniu specjalistycznego wsparcia psychologicznego, socjalnego oraz prawnego. Dokonując eksploracji powyższych danych można stwierdzić, iż na przełomie lat 2012 – 2014 liczba osób, które skorzystały z oferty Punktu kształtuje się na stałym poziomie.

Istnieje możliwość złożenia zawiadomienia przez osoby dotknięte przemocą domową, w prokuraturze lub Policji o popełnieniu przestępstwa. Według danych przedstawionych przez Prokuraturę Rejonową w Wolsztynie w okresie od 01.01.2012 r. do 17.08.2015 r. wszczęto 56 postępowań związanych z art. 207 kodeksu karnego. Mówi on o znęcaniu się fizycznym lub psychicznym nad osobą najbliższą. Spośród wszystkich złożonych zawiadomień 31 aktów oskarżenia zostało skierowanych do sądu. Tak duża dysproporcja w liczbie złożonych zawiadomień i ostatecznie skierowanych do sądu może być związana z częstym wycofywaniem przez ofiary przemocy własnych doniesień i zeznań. Jest to powszechne zjawisko, który częstokroć sprawia, iż sprawca przemocy pozostaje bezkarny.

Obraz ten uzupełniają dane przekazane przez Sąd Rejonowy w Wolsztynie II Wydział Karny. Według powyższych informacji liczba osób skazanych z art. 207 kodeksu karnego plasowała się następująco:

- 2012 r. - skazano 9 osób, w tym 8 warunkowo zawieszono wykonanie kary;
- 2013 r. - skazano 4 osoby i wszystkim warunkowo zawieszono wykonanie kary;
- 2014 r. - skazano 13 osób, w tym 12 warunkowo zawieszono wykonanie kary;

Dane te pozwalają zauważyć, iż liczba skazań sprawców przemocy jest zmienna i nie utrzymuje się na stałym poziomie. Należy podkreślić również fakt, iż znaczna większość wyroków kończy się warunkowym zawieszeniem wykonania kary.

Tabela 5: Liczba sprawowanych dozorów wobec sprawców przemocy w rodzinie

2012	2013	2014
15	10	14

źródło: dane uzyskane z Zespołu Kuratorskiej Służby Sądowej przy Sądzie Rejonowym w Wolsztynie

W korelacji z powyższymi danymi pozostają informacje pozyskane z Zespołu Kuratorskiej Służby Sądowej w Wolsztynie dotyczące liczby sprawowanych dozorów wobec sprawców przemocy. Tutaj również nie klaruje się stały poziom liczby dozorów, jest zmienny na przestrzeni lat 2012 – 2014.

Tabela 6: Ilość osób skierowanych do Sądu z wnioskiem o nałożenie obowiązku podjęcia leczenia odwykowego

	2012	2013	2014
Gmina Wolsztyn	39	48	52
Gmina Siedlec	23	17	10
Gmina Przemęt	2	4	2

Źródło: dane uzyskane z Gminnych Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Wolsztynie, Siedlcu oraz Przemęcie

Niebagatelny pozostaje również związek występujący między używkami i powstawaniem zjawisk o charakterze agresywnym. Niejednokrotnie alkohol jest determinantem zachowań sprawcy, który otępiony używką dopuszcza się zachowań patologicznych. Jednakże fakt ten nie może być wytłumaczeniem dla agresora. Alkohol nie zwalnia go z odpowiedzialności za swoje działania.

Gminne Komisje Rozwiązywania Problemów Alkoholowych działające na terenie każdej z gmin wchodzącej w skład Powiatu Wolsztyńskiego przekazały dane dotyczące ilości wniosków o nałożenie obowiązku podjęcia leczenia odwykowego skierowanych do sądu. Dane te nie ukazują jedynie osób, u których problem alkoholizmu związany jest z stosowaniem przemocy, nie mniej jednak obrazują pewne tendencje występujące w środowisku lokalnym. Gmina Wolsztyn na przestrzeni lat 2012 – 2014 charakteryzuje się wzrostem liczby skierowanych wniosków. W Gminie

Siedlec z kolei zauważyć można tendencje malejącą. Ostatnia z gmin Powiatu Wolsztyńskiego – Gmina Przemęt znacznie odstaje od pozostałych, skierowała bowiem najmniej wniosków. W dodatku ich liczba w roku 2014 zmalała wobec wartości z roku poprzedniego.

Tabela 7: Przemoc w rodzinie w latach 2012 - 2014 na podstawie danych uzyskanych z Komendy Powiatowej Policji w Wolsztynie

Wyszczególnienie		Lata		
		2012	2013	2014
Liczba interwencji domowych		384	282	192
w tym zakończonych założeniem „Niebieskiej Karty”		12	17	20
Liczba ofiar przemocy domowej:		26	36	30
w tym:	kobiety	12	19	20
	mężczyźni	0	0	3
	małoletni do lat 18	14	17	7
Liczba sprawców przemocy domowej:		13	19	20
w tym:	kobiety	1	2	20
	mężczyźni	10	15	0
	małoletni do lat 18	2	2	0

Źródło: dane uzyskane z Powiatowej Komendy Policji w Wolsztynie

Wyżej przedstawione dane jasno pokazują, iż od roku 2012 do 2014 sukcesywnie malała ilość przeprowadzonych przez Policję interwencji domowych. Jednakże jednocześnie zwiększyła się liczba interwencji finalnie zakończonych wszczęciem procedury „Niebieskiej Karty”. Ofiarami przemocy były głównie kobiety, a następnie osoby poniżej 18 lat. Jedynie w 2014 roku ofiarami przemocy byli mężczyźni. W przypadku sprawców statystyka kształtuje się odwrotnie. Najczęściej są nimi mężczyźni. Wyjątek stanowi rok 2014 kiedy to kobiety stosowały przemoc wobec swoich bliskich. Według danych pozyskanych od Policji sporadycznie agresorami bywają nieletni.

2. Diagnoza zasobów instytucjonalnych Powiatu Wolsztyńskiego

Na terenie Powiatu Wolsztyńskiego znajdują się następujące instytucje udzielające pomocy osobom dotkniętym przemocą w rodzinie:

1. Komenda Powiatowa Policji w Wolsztynie;
2. Posterunek Policji w Przemęcie;
3. Posterunek Policji w Siedlcu;
4. Prokuratura Rejonowa w Wolsztynie;
5. Sąd Rejonowy w Wolsztynie;
6. Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Wolsztynie;
7. Ośrodek Pomocy Społecznej w Wolsztynie;
8. Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Przemęcie;
9. Ośrodek Pomocy Społecznej w Siedlcu;
10. Gminne Komisje Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Wolsztynie, Przemęcie oraz Siedlcu;
11. Powiatowy Ośrodek Interwencji Kryzysowej;
12. Powiatowa Poradnia Psychologiczno – Pedagogiczna w Wolsztynie;
13. Placówki oświatowe.

IV. Analiza SWOT

Tabela 8: Analiza SWOT - mocne i słabe strony

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> ▪ dobrze ukształtowana infrastruktura pomocowa dla rodzin poszukujących wsparcia: Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, Ośrodki Pomocy Społecznej, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Powiatowy Ośrodek Interwencji Kryzysowej, NZOZ Poradnia Zdrowia Psychicznego i Terapii Uzależnień i inne placówki służby zdrowia, placówki oświatowe, Policja; ▪ funkcjonowanie zespołów interdyscyplinarnych w każdej z gmin; ▪ współpraca pomiędzy instytucjami udzielającymi pomocy potrzebującym rodzinom; ▪ kadra pracownicza cechująca się znajomością problemów społecznych; ▪ istniejąca baza placówek niosących 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ niska świadomość społeczna związana z zjawiskiem przemocy – brak kampanii informacyjnych; ▪ brak kampanii promujących wartości rodzinne i odpowiednie wzorce zachowań; ▪ brak oddziaływań skierowanych do sprawców przemocy; ▪ brak informatora dotyczącego dostępności instytucji pomocowych w Powiecie Wolsztyńskim i okolicach dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie; ▪ brak szkoleń w zakresie przemocy dla kadry pomocowej; ▪ niewydolność wychowawcza rodzin; ▪ brak profilaktyki zachowań agresywnych ▪ brak organizacji pozarządowych zajmujących się pomocom osobom

wsparcie ofiarom przemocy; <ul style="list-style-type: none"> ▪ posiadanie Niebieskiego Pokoju; ▪ znajomość specyfiki środowiska lokalnego. 	dotkniętym przemocą w rodzinie.
---	---------------------------------

Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> ▪ bogaty wachlarz szkoleń dla kadry pracowniczej zajmującej się zjawiskiem przemocy w rodzinie; ▪ wysoko rozwinięta sieć współpracy pomiędzy instytucjami pomocowymi; ▪ przeprowadzona diagnoza zjawiska przemocy na terenie Powiatu Wolsztyńskiego; ▪ przepisy prawne dotyczące przemocy w rodzinie; 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ niestosowanie przepisów prawa; ▪ propagowanie przez media zachowań nacechowanych agresją; ▪ przekonania społeczne dotyczące postrzegania przemocy jako sprawy prywatnej; ▪ brak doświadczenia w pracy z sprawcami przemocy domowej.

Program

I. Kierunki działań

Dokonując analizy danych pozyskanych z instytucji pomocowych działających na terenie Powiatu Wolsztyńskiego można wyróżnić kilka elementów, które będą stanowiły podstawę realizacji niniejszego programu. Rozmiar zjawiska przemocy przedstawiony w diagnozie powyżej pozwala wysnuć wniosek, że jest to problem społeczny dotyczący rodzin zamieszkujących na terenie powiatu od lat. W związku z tym konieczne jest zorganizowanie interdyscyplinarnych działań wszystkich instytucji, które mają bezpośredni kontakt z rodzinami zarówno dotkniętymi tym problemem, jak i zagrożonymi jego wystąpieniem.

Pierwszym aspektem, który wymaga nakładu pracy jest zwiększenie świadomości wśród społeczności lokalnej. Brak fundamentalnej wiedzy dotyczącej zjawiska przemocy ma swoje

konsekwencje w postawach i wartościach prezentowanych przez mieszkańców powiatu. Profilaktyka zachowań agresywnych prowadzona przez placówki oświatowe wśród najmłodszych może przyczynić się do zmiany sposobu rozwiązywania trudności pojawiających się w życiu oraz do znalezienia alternatywnych metod radzenia sobie ze stresem.

Kolejnym elementem, który wchodzi w skład zainteresowania projektem są instytucje zapewniające pomoc osobom dotkniętym przemocą domową, działające na terenie Powiatu Wolsztyńskiego. Każda z nich w zakresie swoich kompetencji ma pewien zakres oddziaływań na rodziny z problemem przemocy. Szeroka sieć infrastruktury pomocowej wspólnie może zapewnić kompleksowy wachlarz usług świadczonych na rzecz ofiar oraz sprawców przemocy. Dlatego też nawiązanie stałej i silnej współpracy pomiędzy instytucjami takimi jak: ośrodki pomocy społecznej, powiatowe centrum pomocy rodzinie, Policja, placówki oświatowe, sąd, prokuratura oraz wiele innych pozwoli na zbudowanie systemu wsparcia dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie. Niebagatelnym pozostaje również fakt podnoszenia kwalifikacji przez pracowników wspomnianych instytucji, pracujących bezpośrednio z rodzinami. Doszkalanie kadry pracowniczej pozwoli zwiększyć skuteczność i adekwatność podejmowanych działań.

Działania skierowane wobec sprawców przemocy stanowią kolejny filar budowy niniejszego programu. Będą opierać się na Programie korekcyjno – edukacyjnym dla osób stosujących przemoc w rodzinie na lata 2016 – 2020 stworzonym przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Wolsztynie.

II. Cele Programu

Cel główny:

Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie oraz podniesienie efektywności ochrony ofiar przemocy w rodzinie.

Cele szczegółowe:

1. Monitorowanie zjawiska przemocy w Powiecie Wolsztyńskim.
2. Przeciwdziałanie przemocy poprzez aktywną działalność informacyjną.
3. Profilaktyka zachowań agresywnych wśród dzieci i młodzieży
4. Zapewnienie pomocy i ochrony ofiarom oraz świadkom przemocy w rodzinie.
5. Powstrzymanie sprawców od stosowania przemocy wobec osób bliskich i zakończenie przemocy w rodzinie.
6. Zwiększenie skuteczności oraz współpracy pomiędzy instytucjami działającymi w sferze przeciwdziałania przemocy.

III. Beneficjenci Programu

Adresatami niniejszego programu są:

- Ofiary oraz sprawcy przemocy;
- Świadkowie zachowań nacechowanych przemocą;
- Pracownicy instytucji działających na rzecz przeciwdziałania przemocy;
- Mieszkańcy Powiatu Wolsztyńskiego.

IV. Realizatorzy Programu

Niniejszy program realizować będą instytucje udzielające pomocy osobom dotkniętym przemocą w Powiecie Wolsztyńskim:

1. Ośrodek Pomocy Społecznej w Wolsztynie i w Siedlcu;
2. Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Wolsztynie;
3. Komenda Powiatowa Policji w Wolsztynie;
4. Posterunek Policji w Przemęcie oraz w Siedlcu;
5. Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Wolsztynie;
6. Powiatowy Ośrodek Interwencji Kryzysowej,
7. Punkt Konsultacyjny dla Ofiar Przemocy.
8. Gminne Komisje Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w: Wolsztynie, Przemęcie oraz Siedlcu.
9. Powiatowa Poradnia Psychologiczno – Pedagogiczna w Wolsztynie.

V. Przewidywane efekty

1. Zwiększenie świadomości społecznej dotyczącej dostępu do infrastruktury pomocowej dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie.
2. Zwiększenie wiedzy mieszkańców Powiatu Wolsztyńskiego dotyczącej zjawiska przemocy w rodzinie oraz zmiana postaw społecznych wobec niego.
3. Rozwój współpracy pomiędzy instytucjami działającymi na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

4. Podniesienie kompetencji pracowników lokalnych instytucji działających na rzecz osób dotkniętych przemocą w rodzinie.
5. Rozwój poradnictwa specjalistycznego: psychologicznego, prawnego oraz socjalnego, a także zwiększenie jego dostępności.
6. Powstanie informatora powiatowego dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie.
7. Zwiększenie wśród pracowników placówek oświatowych oraz wśród uczniów wiedzy na temat zjawiska przemocy oraz sposobów radzenia sobie w sytuacjach stresujących.
8. Zmniejszenie rozmiarów zjawiska przemocy w rodzinie.

VI. Harmonogram prac

Cel	Zadania	Wskaźniki	Realizatorzy
1. Monitorowanie zjawiska przemocy w Powiecie Wolsztyńskim	1. Zbieranie i przetwarzanie informacji dotyczących różnych aspektów zjawiska przemocy w rodzinie	- liczba wszczętych procedur „Niebieskiej Karty” - liczba przeprowadzonych interwencji dotyczących przemocy - liczba osób korzystających z Powiatowego Ośrodka Interwencji Kryzysowej w związku z doświadczeniem przemocy - liczba osób dotkniętych przemocą w rodzinie, korzystających z wsparcia specjalistycznego - liczba osób skazanych z art. 207 kk.	- Zespoły Interdyscyplinarne - PCPR w Wolsztynie - KPP w Wolsztynie - Sąd Rejonowy - Prokuratura Rejonowa
2. Przeciwdziałanie przemocy poprzez aktywną działalność informacyjną	1. Stworzenie powiatowego informatora dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie. 2. Prowadzenie kampanii informacyjnych dotyczących zjawiska przemocy w rodzinie i jego skutków 3. Stworzenie ulotek informacyjnych o tematyce przemocy w rodzinie oraz pozyskiwanie ich od innych organizacji i instytucji	- powstanie informatora - liczba opublikowanych artykułów dotyczących tematyki przemocy - ilość stworzonych oraz rozdystrybuowanych ulotek, poradników i biuletynów - liczba osób objętych poradnictwem specjalistycznym - liczba uczniów objętych tymi programami	- PCPR w Wolsztynie - Powiatowy Ośrodek Interwencji Kryzysowej - ośrodki pomocy społecznej - KPP w Wolsztynie - placówki oświatowe

	4. Nawiązanie współpracy z placówkami oświatowymi w celu propagowania profilaktyki zachowań agresywnych		
3. Profilaktyka zachowań agresywnych wśród dzieci i młodzieży	<p>1. Współpraca z instytucjami oraz organizacjami prowadzącymi działalność profilaktyczną, dotyczącą przemocy, z terenu Powiatu Wolsztyńskiego</p> <p>2. Realizacja szkolnych programów profilaktyki dotyczących agresji i przemocy</p> <p>3. Zajęcia psychoedukacyjne dla rodziców o tematyce przemocy</p> <p>4. Szkolenia dla nauczycieli i wychowawców z zakresu przeciwdziałania przemocy.</p> <p>5. Warsztaty dla uczniów dotyczące szeroko pojętego zjawiska przemocy</p>	<p>- liczba przeprowadzonych szkolnych programów profilaktyki dotyczących agresji i przemocy</p> <p>- liczba zorganizowanych dla rodziców zajęć psychoedukacyjnych skupiających się na zagadnieniu przemocy</p> <p>- liczba przeprowadzonych szkoleń dla nauczycieli i wychowawców z zakresu przeciwdziałania przemocy</p> <p>- liczba przeprowadzonych warsztatów dla uczniów dotyczących przemocy</p>	<p>- PCPR w Wolsztynie</p> <p>- Powiatowa Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Wolsztynie</p> <p>- gminne komisje rozwiązywania problemów alkoholowych</p> <p>- placówki oświatowe</p>
4. Zapewnienie pomocy i ochrony ofiarom oraz świadkom przemocy w rodzinie	<p>1. Rozwijanie działalności Powiatowego Ośrodka Interwencji Kryzysowej oraz Punktu Konsultacyjnego dla Ofiar Przemocy</p> <p>2. Dopuszczenie hostelu działającego przy Powiatowym Ośrodku Interwencji Kryzysowej w podstawowe sprzęty gospodarstwa domowego</p> <p>3. Korzystanie z Niebieskiego Pokoju w przypadku pracy z dziećmi dotkniętymi przemocą domową</p>	<p>- dostępność poradnictwa psychologicznego, socjalnego i prawnego dla ofiar i świadków przemocy w rodzinie</p> <p>- ilość osób korzystających z pobytu hostelu przy Powiatowym Ośrodku Interwencji Kryzysowej</p> <p>- ilość udostępnień Niebieskiego Pokoju na potrzeby pracy z dziećmi</p>	<p>- PCPR w Wolsztynie</p> <p>- Punkt Konsultacyjny dla Ofiar Przemocy</p> <p>- Powiatowy Ośrodek Interwencji Kryzysowej</p> <p>- Starostwo Powiatowe</p> <p>- Ośrodki Pomocy Społecznej</p>

5. Powstrzymanie sprawców od stosowania przemocy wobec osób bliskich i zakończenie przemocy w rodzinie. Realizacja programu korekcyjno – edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie	1. Przekazanie sprawcom przemocy wiedzy teoretycznej dotyczącej zjawiska przemocy. 2. Rozwijanie umiejętności radzenia sobie w sytuacjach stresujących oraz nauka zachowań alternatywnych, pozbawionych cech przemocy. 5. Poinformowanie o możliwościach uzyskania wsparcia.	- liczba przeprowadzonych Programów korekcyjno – edukacyjnych dla osób stosujących przemocy w rodzinie - liczba sprawców przemocy objętych oddziaływaniami - ilość materiałów przekazanych sprawcom przemocy podczas zajęć	- PCPR w Wolsztynie - Starostwo Powiatowe - Sąd Rejonowy w Wolsztynie
6. Zwiększenie skuteczności oraz współpracy pomiędzy instytucjami działającymi w sferze przeciwdziałania przemocy	1. Organizacja szkoleń dla pracowników instytucji pomocowych z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie. 2. Umożliwienie pracownikom brania udziału w szkoleniach, kursach, warsztatach, konferencjach poświęconych tematyce przemocy.	- liczba zrealizowanych przez instytucje pomocowe szkoleń - liczba świadectw ukończenia bądź uczestnictwa w szkoleniach, kursach, warsztatach, konferencjach dotyczących zjawiska przemocy	- PCPR w Wolsztynie - Ośrodki Pomocy Społecznej - KPP w Wolsztynie

VII. Zasady i źródła finansowania

Powiatowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie finansowany będzie z środków własnych Powiatu Wolsztyńskiego oraz poszczególnych samorządów gminnych, a także z środków pozabudżetowych pozyskiwanych z innych źródeł (np. programów unijnych, krajowych, konkursowych itp.).

VIII. Zasady ewaluacji Programu

Założeniem ewaluacji Powiatowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Powiecie Wolsztyńskim na lata 2016 – 2020 jest badanie efektów oraz skuteczności osiągania założonych celów. Analiza prowadzona będzie z wykorzystaniem danych własnych oraz zebranych z innych instytucji i organizacji działających w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Realizatorem ewaluacji Programu będzie Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Wolsztynie. Będzie ona przedkładana Radzie Powiatu

Wolsztyńskiego w corocznym sprawozdaniu z działalności jednostki.

Dodatkowo po zakończeniu realizacji programu sporządzone zostanie całościowe podsumowanie realizacji programu pod kątem wykonania zadań i osiągnięcie zaplanowanych efektów. Takie zestawienie zostanie zawarte w części następnego Powiatowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Powiecie Wolsztyńskim.

Opracowanie:
Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Wolsztynie
Aneta Dolegalska – pracownik socjalny